

Обставини справи

Справа стосувалась адміністративного арешту / ув'язнення заявників у зв'язку з несплатою ними боргу.

До заявників у цій справі було застосовано адміністративний арешт за невиконання ними судових рішень, якими їх було зобов'язано сплатити суми боргів приватним кредиторам.

Заявники, посилаючись на статтю 6 Конвенції й статтю 1 Протоколу № 4 до Конвенції, скаржилися на несправедливість провадження, оскільки стягнення були застосовані без урахування їхніх аргументів про фінансову неспроможність повернути ці борги, незважаючи на установлені національним законодавством вимоги.

Оцінка Суду

Ця скарга стосувалася несправедливого провадження у справі про адміністративне правопорушення з кримінально-правовими наслідками для цілей статті 6 Конвенції.

Суд обмежив свій розгляд провадженнями, що завершилися ухваленням остаточних рішень, якими національні суди застосували адміністративні стягнення. У результаті цих рішень заявників було позбавлено свободи в статусі боржників.

Усі сторони національного провадження повинні мати змогу очікувати конкретної і прямої відповіді на свої твердження, що є вирішальними для результату провадження. Крім цього, наведені національними судами підстави ухвалених ними рішень не мають бути автоматичними чи шаблонними.

Національні суди визнали заявників винними за вчинення правопорушення, передбаченого Кодексом про адміністративні правопорушення, і застосували стягнення у вигляді адміністративного арешту. При встановленні вини заявників необхідно було з'ясувати відсутність поважної причини невиконання ними рішень судів, якими їх було зобов'язано повернути борги кредиторам. Наведені боржниками причини виправдання невиконання ними своїх зобов'язань були вирішальними для кваліфікації правопорушення, оскільки вони можуть слугувати підставою для звільнення від відповідальності. Важливе значення має індивідуальна оцінка фінансового становища боржників та їхня добросовісність при невиконанні своїх зобов'язань. Відповідна процедура (кримінальна за своїм характером, хоч і з адміністративними аспектами) вимагала від сторони, яка висувала обвинувачення, довести те, що боржники всупереч їхнім твердженням мали фінансову здатність погасити свій борг.

За цих обставин було чітко зрозуміло те, що висунуті заявниками аргументи в національних судах, зокрема про причину невиконання ними своїх зобов'язань з огляду на

фінансову неможливість повернути борг, мали важливе значення з точки зору фактичного формулювання закону та вимагали чіткої відповіді й судового з'ясування обґрунтованості наведених заявниками причин. У цьому зв'язку якщо причиною невиконання заявниками своїх зобов'язань була їхня фінансова неспроможність, то це також може порушити питання за статтею 1 Протоколу № 4 до Конвенції, за якою «жодна особа не може бути позбавлена волі лише з підстави неможливості виконати договірне зобов'язання». Проте національні суди не намагалися з'ясувати, чи були вагомими причини невиконання зобов'язань й не розглядали цього аргументу, незважаючи на вимогу про це з боку заявників під час розгляду справи судами першої й апеляційної інстанцій. Таке нез'ясування національними судами причини невиконання здавалося ще більше суперечливим у тому, що в рішеннях про застосування стягнень самі ж суди посилялися на нестабільне фінансове становище заявників без висловлення будь-яких сумнівів у фактологічній достовірності фінансових труднощів, які перешкоджали поверненню боргу.

Крім того, сам Конституційний суд підкреслив вимогу детального з'ясування судами всіх фактів при застосуванні адміністративного стягнення або покарання за невиконання судових рішень і необхідність оцінювати те, чи є невиконання умисним та чи використав боржник усі доступні засоби для виконання вимог державного виконавця. Варто визнати, що ці аспекти не були розглянуті судами, які застосували стягнення в цій справі.

Відповідно, ключовий аргумент, покладений в основу справи й висунутий заявниками, який був вирішальним для результату провадження, не отримав конкретної та чіткої відповіді, а тому національні суди не дотримали свого зобов'язання за статтею 6 Конвенції з надання обґрунтування.

Висновок

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 22 липня 2021 року й набуло статусу остаточного 22 жовтня 2021 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.